

УДК 343.85

DOI 10.32755/sjcriminal.2025.01.105

Пузирьов М. С.,

доктор юридичних наук, старший дослідник,
професор кафедри правових дисциплін
гуманітарного факультету,

Національна академія Національної гвардії України,
м. Харків, Україна

ORCID: 0000-0002-7814-9476

ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОГО БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ ЯК СУБ'ЄКТА ЗАПОБІГАННЯ ВІЙСЬКОВИМ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Стаття присвячена формулюванню визначення поняття «нормативно-правове забезпечення діяльності Державного бюро розслідувань як суб'єкта запобігання військовим кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану» та здійсненню аналізу системоутворювальних ознак, що становлять його зміст. Зокрема, під «нормативно-правовим забезпеченням діяльності Державного бюро розслідувань як суб'єкта запобігання військовим кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану» запропоновано розуміти закріплення й гарантування загальними та спеціальними нормативно-правовими актами підстав і порядку реалізації вказаним державним правоохоронним органом запобіжних повноважень у сфері дотримання встановленого порядку несення військової служби в умовах воєнного стану з метою недопущення та протидії вчиненню в ній кримінальних правопорушень.

Ключові слова: воєнний стан, військова злочинність, кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення), структура злочинності, самовільне залишення військової частини або місця служби, дезертирство, кримінологічна політика, запобігання, суб'єкт запобігання (суб'єкт запобіжної діяльності), орган правопорядку (правоохоронний орган), Державне бюро розслідувань, військовослужбовці, нормативно-правове забезпечення, нормативно-правовий акт, законодавство.

Постановка проблеми. В умовах воєнного стану, зумовленого військовою (збройною) агресією РФ проти України [1], військова злочинність як сукупність кримінальних правопорушень проти встановленого порядку несення військової служби (військових кримінальних правопорушень) [2] належить до однієї із загроз національній безпеці [3]. Адже, по-перше, військова

злочинність суттєво дестабілізує стан воєнної безпеки держави й низку супутніх оборонно-захисних аспектів країни, по-друге, підриває авторитет Українського війська серед населення, що своєю чергою негативним чином позначається на мотиваційній та мобілізаційній складових українських громадян.

Проведений аналіз статистичних даних щодо кількості вчинених військових кримінальних правопорушень за період дії воєнного стану засвідчує негативну тенденцію її щорічного істотного збільшення, а саме: від 3 037 – у 2021 р., 13 766 – у 2022 р., 28 666 – у 2023 р., до 93 900 – у 2024 р. При цьому за сучасних умов (ураховуючи статистичні дані на кінець 2024 р.) у структурі військової злочинності домінантними є такі види кримінальних правопорушень, як: самовільне залишення військової частини або місця служби (ст. 407 Кримінального кодексу (далі – КК) України) – 66 240 (70,5 %), дезертирство (ст. 408 КК України) – 23 209 (24,7 %) [4].

Завдання щодо запобігання військовим кримінальним правопорушенням в Україні покладено на Державне бюро розслідувань (далі – ДБР) (на підставі нормативних положень ч. 1 ст. 1, п. 3 ч. 1 ст. 5 Закону України «Про Державне бюро розслідувань») [5].

Зважаючи на аксіоматичне конституційне положення (втілене у ч. 2 ст. 19 Основного Закону України, за яким «органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України» [6]), а також у межах формування кримінологічної політики щодо запобігання ДБР військовим кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану на всіх трьох рівнях (загальносоціальному, спеціально-кримінологічному, індивідуальному) доречно вести мову про нормативно-правове забезпечення відповідної запобіжної діяльності, а також необхідність формулювання науково обґрунтованого визначення цього поняття та розкриття його змісту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній українській кримінологічній науці проблематика вивчення діяльності загальних та спеціалізованих суб'єктів запобігання кримінальним правопорушенням набула висвітлення у працях таких

учених-теоретиків і практиків, як: О. М. Артеменко, Л. М. Барбарош, С. О. Бичін, А. І. Богатирьов, І. Г. Богатирьов, О. І. Богатирьова, І. В. Боднар, В. В. Василевич, В. В. Голіна, Б. М. Головкін, О. М. Гумін, С. Ф. Денисов, Т. А. Денисова, О. М. Джу́жа, В. М. Дрьомін, А. П. Закалюк, С. В. Івашко, І. О. Колб, О. Г. Колб, Р. О. Колб, В. Я. Конопельський, І. М. Копотун, Т. В. Корнякова, Ю. О. Левченко, О. М. Литвинов, Я. О. Ліховіцький, С. С. Мірошніченко, П. П. Михайленко, Т. Б. Ніколаєнко, Н. Р. Носевич, Ю. В. Орел, Ю. В. Орлов, О. Ю. Приходько, Є. Б. Пузиревський, Я. В. Стрелюк, Д. О. Супруненко, С. Р. Тагієв, А. Є. Фоменко, В. В. Черниш, О. О. Шкута та ін.

Наукові доробки вищеназваних та інших фахівців містять низку системних положень і висновків щодо кримінологічної діяльності ДБР загалом, а також кримінологічної характеристики й запобігання військовим кримінальним правопорушенням.

Разом з тим, попри наявність фундаментальних і прикладних наукових напрацювань, залишаються недостатньо дослідженими питання комплексного нормативно-правового забезпечення діяльності ДБР як суб'єкта запобігання військовим кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану. Це зумовлює актуальність подальших наукових пошуків за цим напрямом.

Метою статті є формулювання визначення поняття «нормативно-правове забезпечення діяльності ДБР як суб'єкта запобігання військовим кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану» та здійснення аналізу системоутворювальних ознак, що становлять його зміст, а також розроблення науково обґрунтованих пропозицій, спрямованих на розв'язання наявних у визначеній сфері доктринальних проблем та вдосконалення окремих аспектів правового механізму з означеної тематики дослідження.

Виклад основного матеріалу. Проведене в межах визначеної проблематики кримінологічне дослідження показало, що в контексті формування заходів запобігання ДБР військовим кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану доречно вести мову про таку багаторівневу (оскільки поширюється не лише на загальносоціальний, а й на спеціально-кримінологічний та індивідуальні рівні запобіжної діяльності) кримінологічну категорію, як «нормативно-правове забезпечення діяльності ДБР

як суб'єкта запобігання військовим кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану».

Як і будь-яка фундаментальна кримінологічна категорія, поняття «нормативно-правове забезпечення діяльності ДБР як суб'єкта запобігання військовим кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану» має відповідне визначення та зміст, зумовлений його системоутворювальними ознаками.

Формулюючи відповідну термінологію, варто зазначити, що в загальнонауковому плані під поняттям «забезпечення» розуміється «задоволення кого-, чого-небудь у якихось потребах; надання кому-небудь достатніх матеріальних засобів до існування; створення надійних умов для здійснення чого-небудь; гарантування чогось» [7, с. 18].

Своєю чергою словосполучення «нормативно-правове» означає те, що «вживається у сфері правових відносин залежно від юридичної сили і дотримання ієрархії нормативно-правового акта» [8]. Певні термінологічні дискусії (але несуттєві) наявні сьогодні навколо поняття «нормативно-правовий акт». Річ у тому, що досі Верховною Радою не ухвалено Закон України «Про нормативно-правові акти». Зокрема, за визначенням законопроекту 1997 року, «нормативний правовий акт – це офіційний письмовий документ, який приймається уповноваженим на це суб'єктом у визначеній формі та за встановленою процедурою для регулювання суспільних відносин і містить загальні правила поведінки – норми права» [9]. Натомість більш сучасний законопроект 2010 року тлумачить «нормативно-правовий акт» як «офіційний документ, прийнятий (виданий) уповноваженим на це суб'єктом у визначених законом формі та порядку, який встановлює норми права для неозначеного кола осіб і розрахований на неодноразове застосування» [10]. Порівнюючи ці два визначення одного поняття, вважаємо, що вказівка на «регулювання суспільних відносин» є ключовою, тому перший термін вважаємо більш прийнятним.

Узагальнюючи наведену вище інформацію та спираючись на загально- і спеціально-науковий методологічний інструментарій дослідження (зокрема методи аналізу і синтезу, діалектичний, формально-логічний і формально-юридичний тощо), пропонує-

мо під загальнонародовим (стосовно до всіх трьох рівнів запобігання) поняттям **«нормативно-правове забезпечення діяльності ДБР як суб'єкта запобігання військовим кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану»** розуміти *закріплення й гарантування загальними та спеціальними нормативно-правовими актами підстав і порядку реалізації вказаним державним правоохоронним органом запобіжних повноважень у сфері дотримання встановленого порядку несення військової служби в умовах воєнного стану з метою недопущення та протидії вчиненню у ній кримінальних правопорушень*.

Далі, використовуючи метод аналізу, системно-структурний і герменевтичний методи, можемо виокремити низку системоутворювальних ознак, що становлять зміст сформульованого поняття, а саме:

1. *По-перше*, це діяльність запобіжного характеру, що закріплена на нормативно-правовому рівні.

Відповідний рівень може бути загальним (конституційним) та спеціальним (галузевим) і визначається відповідними законодавчими актами.

Зокрема, фундаментальним для органів правопорядку (і ДБР у цьому плані не є винятком; так само, як і діяльність військово-службовців, щодо яких здійснюються заходи запобігання, також повною мірою підпадає під визначену конституційну парадигму) є припис ч. 2 ст. 19 Основного Закону України, за яким «органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України» [6].

Також у контексті загального (конституційного) рівня запобігання військовим кримінальним правопорушенням доречно звернути увагу (і враховувати у практичній запобіжній роботі) на такі положення Конституції України:

– «Збройні Сили України та інші військові формування ніким не можуть бути використані для обмеження прав і свобод громадян...» (ч. 4 ст. 17);

– «не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань,

статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками» (ч. 2 ст. 24);

– «ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України» (ч. 1 ст. 32);

– «не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини» (ч. 2 ст. 32);

– «юридична відповідальність особи має індивідуальний характер» (ч. 2 ст. 61);

– «конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією України» (ч. 1 ст. 64) [6].

Зрозуміло, що більшість із заходів запобігання (на відміну від заходів протидії) кримінальним правопорушенням, особливо якщо йдеться про загальносоціальний рівень, не чинять обмежувального впливу на права та свободи людини і громадянина. Водночас група спеціально-кримінологічних та індивідуально-профілактичних заходів (особливо якщо в механізмі їх застосування наявні спеціальні суб'єкти й об'єкти запобіжного впливу, наприкладі відповідно ДБР і різних категорій військовослужбовців та деяких інших осіб, визначених ч. 1 ст. 401 КК України) вже припускає більш істотний рівень правообмежень, які можуть посилюватися і в умовах дії правового режиму воєнного стану.

У цьому зв'язку на рівні Конституції України (ч. 2 ст. 64) законодавець закріпив своєрідний «легітимний запобіжник», зміст якого зводиться до того, що «в умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень. Не можуть бути обмежені права і свободи, передбачені статтями 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63 цієї Конституції» [6].

Додатково до визначених конституційних положень і в контексті проблематики наукового пошуку зазначимо, що в Україні за сучасних умов застосовуються положення Закону «Про правовий режим воєнного стану» [11].

Цим законодавчим актом визначено «зміст правового режиму воєнного стану, порядок його введення та скасування, правові засади діяльності органів державної влади, військового командування, військових адміністрацій, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій в умовах воєнного стану, гарантії прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб» [11]. Відповідно запобіжна діяльність уповноважених суб'єктів протидії злочинності (серед яких і ДБР) має бути підпорядкована зазначеним законодавчим засадам.

Своєю чергою спеціальний закон щодо забезпечення безпеки і правопорядку в умовах збройного конфлікту визначає перелік заходів, здійснюваних в умовах аналізованого правового режиму (ст. 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану»), до реалізації яких, з-поміж представників військового командування, залучаються і правоохоронні органи.

Важливою в контексті забезпечення правопорядку в умовах воєнного стану є взаємодія військових адміністрацій з правоохоронними органами щодо запобігання кримінальним правопорушенням. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» у п. 29 ч. 2 ст. 15 передбачає, що військові адміністрації населених пунктів на відповідній території здійснюють повноваження, зокрема зі «сприяння діяльності суду, органів прокуратури, юстиції, служби безпеки, органів Національної поліції, адвокатури і Державної кримінально-виконавчої служби України» [11].

Натомість в умовах збільшення динаміки вчинення в районах ведення воєнних (бойових) дій кримінальних правопорушень, передбачених розділом XIX КК України, актуалізуються питання кримінологічної взаємодії військових адміністрацій з ДБР, адже саме на цей правоохоронний орган статусним законом (ч. 1 ст. 1, п. 3 ч. 1 ст. 5 Закону України «Про Державне бюро розслідувань») покладено завдання щодо запобігання, виявлення, припинення, розкриття та розслідування кримінальних правопорушень проти встановленого порядку несення військової служби (військових кримінальних правопорушень) [5].

Разом з тим така пріоритетна взаємодія не має своєї законодавчої основи, адже законодавець проминув цей момент, конструюю-

чи положення п. 29 ч. 2 ст. 15 Закону України «Про правовий режим воєнного стану». Такий стан справ у кримінологічній політиці певною мірою суперечить ч. 2 ст. 19 Основного Закону України.

А тому з метою приведення наявної кримінологічної практики у відповідність до конституційних положень пропонуємо п. 29 ч. 2 ст. 15 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» викласти в такій редакції:

«2. Військові адміністрації населених пунктів на відповідній території здійснюють повноваження із: ...

*29) сприяння діяльності суду, органів прокуратури, юстиції, служби безпеки, органів Національної поліції, **Державного бюро розслідувань**, адвокатури і Державної кримінально-виконавчої служби України; ...».*

У контексті аналізу першої ознаки (це діяльність запобіжного характеру, що визначена на нормативно-правовому рівні) зазначимо, що конституційний (загальносоціальний) рівень нормативно-правового регулювання запобіжної діяльності ДБР доповнюється галузевим (спеціально-кримінологічним), чільне місце в якому посідають положення Закону України «Про Державне бюро розслідувань» [5].

Якщо вести мову про індивідуальний рівень запобігання військовим кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану, то низка питань щодо підстав, порядку й наслідків вжиття індивідуально-профілактичних заходів (виокремлення так званих «груп ризику» або «груп посиленої оперативної уваги», постановка таких осіб на профілактичний (оперативно-профілактичний) облік, оперативне супроводження й документування протиправної діяльності окремих осіб тощо) регламентуються відомчими й міжвідомчими нормативно-правовими актами, які мають відповідні грифи обмеження допуску.

Отже, в контексті першої ознаки підсумуємо, що запобіжна діяльність ДБР в Україні як правоохоронного органу має чітко визначені нормативно-правові засади, що утворюються як конституційними і законодавчими джерелами, так і підзаконними (відомчими й міжвідомчими) актами. В умовах воєнного стану актуалізується нормативно-правове регулювання запобігання кримінальним правопорушенням проти встановленого порядку

несення військової служби (військовим кримінальним правопорушенням), передбаченим розділом XIX КК України.

При цьому, будучи правоохоронним органом, ДБР у переважній більшості своїх статусних повноважень, визначених відповідним законом [5], є спеціалізованим суб'єктом запобігання військовим кримінальним правопорушенням. Натомість на загальносоціальному рівні його діяльність зводиться до таких напрямів, як: «участь у формуванні та реалізації державної політики у сфері протидії злочинності, внесення відповідних пропозицій на розгляд Кабінету Міністрів України» (п. 1 ч. 1 ст. 6 профільного Закону), «здійснення виконання запитів про надання правової допомоги, які надійшли від компетентних органів іноземних держав» (п. 13 ч. 1 ст. 6), «розроблення пропозицій до проєктів міжнародних договорів України та забезпечення дотримання і виконання зобов'язань, узятих за міжнародними договорами України» (п. 14 ч. 1 ст. 6), «здійснення співробітництва з поліцейськими та іншими відповідними органами іноземних держав відповідно до законів та міжнародних договорів України» (п. 15 ч. 1 ст. 6), «звітування про свою діяльність у порядку, визначеному цим Законом, та інформування суспільства про результати своєї роботи» (п. 17 ч. 1 ст. 6) [5].

З огляду на вказане, слід вести мову про ДБР як суб'єкта запобігання військовим кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану.

2. *По-друге*, запобіжна діяльність ДБР має бути гарантована на нормативно-правовому рівні.

Звертаючись до тлумачення термінів, пов'язаних з гарантуванням того чи іншого виду юридичної (правоохоронної, запобіжної) діяльності, зазначимо, що в загальному розумінні «гарантія – це умови, що забезпечують успіх чогонебудь» [12, с. 116]. Визначаючи зміст «юридичної гарантії», згідно з тлумачним словником це «законодавчо закріплені засоби охорони прав і свобод громадян, способи їх реалізації, а також засоби охорони правопорядку, інтересів суспільства і держави» [12, с. 116]. Окрім цього, вітчизняні вчені-правники ведуть мову і про «гарантії законності», розуміючи під ними «об'єктивні умови і суб'єктивні фактори, а також спеціальні за-

соби і заходи, за допомогою яких забезпечується режим законності» [13, с. 553].

Переконані, що означені семантичні підходи можуть бути використані при характеристиці змісту другої з розглядуваних нами ознак запобіжної діяльності ДБР. Під **«правовими гарантіями запобіжної діяльності ДБР»** варто розуміти *систему законодавчих актів, котрі визначають його правовий статус як суб'єкта запобігання, виявлення, припинення, розкриття та розслідування кримінальних правопорушень, віднесених до його компетенції*.

3. *По-третє*, запобіжна діяльність ДБР у сфері дотримання встановленого порядку несення військової служби в умовах воєнного стану здійснюється на відповідних підставах і у визначеному порядку.

Такі підстави можуть бути як ініціативними, зважаючи на аналіз наявної криміногенної обстановки у військовій сфері, або впливати з фактів облікованих військових кримінальних правопорушень, а також з'являтися у процесі встановлення системних причин та умов кримінальних правопорушень проти встановленого порядку несення військової служби і під час вжиття заходів до їх усунення.

Своєю чергою порядок дій ДБР, які стосуються запобігання кримінальним правопорушенням у вказаній сфері, визначений насамперед у нормативно-правових (переважно законодавчих) актах, що регламентують зміст діяльності цього правоохоронного органу. Окрім Закону України «Про Державне бюро розслідувань» [5], до таких актів відносимо також Закон України «Про оперативно-розшукову діяльність» (ст. 5 серед суб'єктів оперативно-розшукової діяльності визначає оперативні підрозділи (оперативні, оперативно-технічні, внутрішнього контролю, забезпечення особистої безпеки) ДБР) [14] і Кримінальний процесуальний кодекс України (відносить ДБР до органів досудового розслідування (як досудового слідства, так і дізнання)) [15].

Характеризуючи третю ознаку запобіжної діяльності ДБР, доречно навести слушну позицію українських учених А. Х. Степанюка та К. А. Автухова, на думку яких «втвілення в життя норм матеріального права, установлення правопорядку є неможливим поза належною процедурою, визначеною не тіль-

ки формально, а й спрямованою на реалізацію принципів свободи, рівності й гуманізму» [16, с. 786–787].

4. *По-четверте*, метою діяльності (реалізації запобіжних повноважень) ДБР у сфері дотримання встановленого порядку несення військової служби в умовах воєнного стану є недопущення та протидія вчиненню військових кримінальних правопорушень.

Зазначена мета повною мірою кореспондує зі змістом і метою правоохоронної діяльності досліджуваного суб'єкта, визначеною у спеціальному законодавстві. Вона є об'єктивно затребуваною та невід'ємною в контексті необхідності реалізації ДБР визначених у законі завдань і повноважень.

Висновки. Таким чином, за результатами проведеного дослідження сформульовано авторське визначення поняття «нормативно-правове забезпечення діяльності ДБР як суб'єкта запобігання військовим кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану», під яким запропоновано розуміти закріплення й гарантування загальними та спеціальними нормативно-правовими актами підстав і порядку реалізації вказаним державним правоохоронним органом запобіжних повноважень у сфері дотримання встановленого порядку несення військової служби в умовах воєнного стану з метою недопущення та протидії вчиненню у ній кримінальних правопорушень.

До системоутворювальних ознак, що становлять зміст сформульованого поняття, віднесено такі: 1) діяльність запобіжного характеру, що закріплена на нормативно-правовому рівні; 2) запобіжна діяльність ДБР має бути гарантована на нормативно-правовому рівні; 3) запобіжна діяльність ДБР у сфері дотримання встановленого порядку несення військової служби в умовах воєнного стану здійснюється на відповідних підставах і у визначеному порядку; 4) метою діяльності (реалізації запобіжних повноважень) ДБР у сфері дотримання встановленого порядку несення військової служби в умовах воєнного стану є недопущення та протидія вчиненню військових кримінальних правопорушень.

Список використаних джерел

1. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення: 17.03.2025).
2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131.
3. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2018. № 31. Ст. 241.
4. Про зареєстровані кримінальні правопорушення та результати їх досудового розслідування. *Офіс Генерального прокурора*. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (дата звернення: 17.03.2025).
5. Про Державне бюро розслідувань : Закон України від 12.11.2015 р. № 794-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2016. № 6. Ст. 55.
6. Конституція України : Основний Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
7. Словник української мови: в 11 т. Київ : Наукова думка, 1972. Т. 3 / ред. тому Г. М. Гнатюк, Т. К. Черторизька. 744 с.
8. Нормативно-правовий термін. *Вікіпедія*. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki> (дата звернення: 17.03.2025).
9. Пропозиції Президента до Закону «Про нормативно-правові акти» від 14.02.2000 р. № 0923. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=0923&skl=4 (дата звернення: 17.03.2025).
10. Проект Закону про нормативно-правові акти від 01.12.2010 р. № 7409. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=39123 (дата звернення: 17.03.2025).
11. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2015. № 28. Ст. 250.
12. Великий тлумачний словник української мови / укл. О. Єрошенко. Донецьк : ТОВ «Глорія Трейд», 2012. 864 с.
13. Кельман М. С., Котуха О. С., Коваль І. М. Загальна теорія держави і права: підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. М. С. Кельмана. Тернопіль : Терно-граф, 2018. 804 с.
14. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18.02.1992 р. № 2135-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 22. Ст. 303.

15. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13. Ст. 88.

16. Степанюк А. Х., Автухов К. А. Процесуальні аспекти доктрини кримінально-виконавчого права. // *Правова доктрина України*: у 5 т. Харків : Право, 2013. Т. 5: Кримінально-правові науки в Україні: стан, проблеми та шляхи розвитку / В. Я. Тацій, В. І. Борисов, В. С. Батиргарєєва та ін., за заг. ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова. С. 784–798.

Puzyrov M.,

Doctor of Sciences (Law), Senior Researcher,
Professor of the Department of Legal Disciplines
of the Faculty of Humanities,
National Academy of the National Guard of Ukraine,
Kharkiv, Ukraine
ORCID: 0000-0002-7814-9476

THE CONCEPT AND CONTENT OF THE NORMATIVE AND LEGAL SUPPORT FOR THE ACTIVITY OF THE STATE BUREAU OF INVESTIGATION AS A SUBJECT OF PREVENTING MILITARY CRIMINAL OFFENSES UNDER MARTIAL LAW

The article is dedicated to the formulation of the definition for the concept of «normative and legal support for the activity of the State Bureau of Investigation as a subject of preventing military criminal offenses under martial law» and the analysis of the system-forming features that make up its content.

The author's definition for the concept of «normative and legal support for the activity of the State Bureau of Investigation as a subject of preventing military criminal offenses under martial law» is formulated, under which it is proposed to understand the consolidation and guaranteeing by general and special normative and legal acts of the grounds and procedure for the implementation by the specified state law enforcement agency of preventive powers in the field of compliance with the established procedure for performing military service under martial law in order to prevent and counteract the commission of criminal offenses therein.

Using the method of analysis, system-structural and hermeneutic methods, a number of system-forming features that constitute the content of the formulated concept have been identified, namely:

1. Firstly, this is a preventive activity, which is established at the normative and legal level.

2. Secondly, the preventive activity of the State Bureau of Investigation must be guaranteed at the normative and legal level.

3. *Thirdly, the preventive activity of the State Bureau of Investigation in the field of compliance with the established procedure for performing military service under martial law is carried out on appropriate grounds and in a certain order.*

4. *Fourthly, the purpose of the activity (implementation of preventive powers) of the State Bureau of Investigation in the field of compliance with the established procedure for performing military service under martial law is to prevent and counteract the commission of military criminal offenses.*

Key words: martial law, military criminality, criminal offenses against the established procedure for performing military service (military criminal offenses), criminality structure, unauthorized abandonment of a military unit or place of service, desertion, criminological policy, prevention, subject of prevention (subject of preventive activity), law enforcement agency, State Bureau of Investigation, servicemen, normative and legal support, normative and legal act, legislation.

References

1. Ukraine (2022), *On the Introduction of Martial Law in Ukraine* : Decree, President of Ukraine, Kyiv, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (accessed 17 March 2025).
2. Ukraine (2001), *Criminal Code of Ukraine* : Law of Ukraine, Verkhovna Rada of Ukraine, Kyiv.
3. Ukraine (2018), *On the National Security of Ukraine* : Law of Ukraine, Verkhovna Rada of Ukraine, Kyiv.
4. Ukraine (2025), *On registered criminal offenses and the results of their pre-trial investigation* : Statistics, Office of the Attorney General, Kyiv, available at: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-zareyestrovani-kriminalni-pravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2> (accessed 17 March 2025).
5. Ukraine (2015), *On the State Bureau of Investigation* : Law of Ukraine, Verkhovna Rada of Ukraine, Kyiv.
6. Ukraine (1996), *Constitution of Ukraine* : Fundamental Law of Ukraine, Verkhovna Rada of Ukraine, Kyiv.
7. Hnatiuk, H. M. and Chertoryzka, T. K. (ed.) (1972), *Dictionary of the Ukrainian language* : in 11 vol., Vol. 3, Naukova dumka, Kyiv, 1972.
8. Wikipedia (2025), *Normative and legal term*, available at: <https://uk.wikipedia.org/wiki> (accessed 17 March 2025).
9. Ukraine (2000), *The President's proposals to the Law "On Normative and Legal Acts"*, available at: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=0923&skl=4 (accessed 17 March 2025).
10. Ukraine (2010), *Draft Law on Normative and Legal Acts*, available at: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=39123 (accessed 17 March 2025).

11. Ukraine (2015), *On the Legal Regime of Martial Law* : Law of Ukraine, Verkhovna Rada of Ukraine, Kyiv.

12. Yeroshenko, O. (comp.), (2012), *Large explanatory dictionary of the Ukrainian language*, Hloriia Treid, Donetsk.

13. Kelman, M. S., Kotukha, O. S. and Koval, I. M. (2018), *General theory of state and law* : textbook, Terno-hraf, Ternopil.

14. Ukraine (1992), *On Operational and Investigative Activity* : Law of Ukraine, Verkhovna Rada of Ukraine, Kyiv.

15. Ukraine (2012), *Criminal and Procedural Code of Ukraine* : Law of Ukraine, Verkhovna Rada of Ukraine, Kyiv.

16. Stepaniuk, A. Kh. and Avtukhov, K. A. (2013), "Procedural aspects of the doctrine of criminal and enforcement law", *Legal doctrine of Ukraine* : in 5 vol., Criminal law sciences in Ukraine: status, problems and development, Vol. 5, Pravo, Kharkiv, pp. 784–798.